

Luke 8

Aasa Helgesen (1877-1968) – ordfører fra Bjelland

Noen hevdet det var ment som en spøk, andre mente det var bevisst sabotasje for å hevne seg på det sittende kommunestyret som hadde jukset med skattene, andre kalte det et kvinnepolitisk eksperiment, men sannheten er at ingen vet hvorfor det ved kommunevalget i Utsira i 1926 ble stilt en egen kvinneliste. Det er heller ingen som vet hvem som stod bak Kvinnelista, og det var først på selve valgdagen at kvinnene på lista oppdaget at de stilte til valg.

Uansett hva som var årsaken og hvem som stod bak – da valget var gjennomført og stemmene talt opp hadde 11 av de 12 plassene i kommunestyret gått til kvinnene på Kvinnelista, Aasa Helgesen var en av dem.

Hendelsen har senere blitt kjent som kvinnekuppet, men å kalle det et kupp er ganske urettferdig. Det var i så fall et veldig ufrivillig og uaktsomt kupp. Verken Aasa Helgesen, eller noen av de andre kvinnene som stod på valg det året, var klar over at de var oppført på Kvinnelista og ingen av dem hadde på noe tidspunkt ønsket seg en plass i kommunestyret.

Da det, mildt sagt, overraskende valgresultatet i Utsira ble kjent (det tok nemlig litt tid) kom det gratulasjoner fra hele verden. Kvinnene fikk lykkeønskninger fra blant annet USA og Mexico - men ikke alle var like begeistret.

Hjemme i Utsira hadde valgresultatet skapt raseri. Lensmann Lunde nektet å offentliggjøre valgresultatet. I stedet gikk han til valgkomiteen og ba dem underkjenne valget, noe valgkomiteen ikke ville gjøre. Så Lunde tok saken videre, og valgresultatet fra Utsira havnet til slutt hos Justisdepartementet som ikke kunne finne at det var begått noen feil.

En uke etter justisdepartementets avgjørelse var lensmann Lunde nødt til å offentliggjøre valgresultatet. Men ikke før han hadde forsøkt å tvinge Gustav Hansen, den eneste mannen i det nye kommunestyret, til å bli ordfører. Hansen takket nei til vervet, ordførerklubba gikk til Aasa Helgesen og sånn ble den 49 år gamle jordmoren og 8-barns moren fra Utsira Europas første kvinnelige ordfører.

De neste tre årene (kommunestyret ble valgt for tre år om gangen på den tiden) ble kjønnsrollene snudd fullstendig på hodet i den lille kommunen. Mennene stelte hjemme, mens kvinnene drev politikk og styrte skuta. Og de styrte den bra. Mens rasende leserinnlegg om «Skjørteregime» fylte både lokal- og nasjonal presse, brukte Aasa Helgesen og kommunestyret i Utsira tiden på å snu kommuneunderskuddet til overskudd. De krevde inn utestående skatter, bygde ny skolevei, installerte ny ovn i kirka og utvidet rutebåttilbudet.

Selv om Aasa Helgesen, og kvinnene fra kvinnelista, gjorde en god jobb var skammen og den nasjonale latterliggjøringen for mye å bære for innbyggerne i Utsira, og ved kommunevalget i 1929 ble ingen av kvinnene gjenvalgt. Det skulle gå 30 år før Norge igjen fikk en kvinnelig ordfører, og i Utsira hadde de bare én kvinnelig kommunestyrerepresentant mellom 1929 og 1980.

Da Aasa Helgesens datter, i et TV-intervju i 1989, ble spurt om hun var stolt av å være datter til Europas første kvinnelige ordfører, klarte hun ikke holde tårene tilbake «Stolt? Nei! Det var sånn en skam», svarte hun.

Det tok mange år, men vinden snudde til slutt i Utsira. I 1994 ble det satt opp en byste av Aasa Helgesen utenfor kommunehuset, og i 2013, i forbindelse med stemmerettsjubileet, satte Haugesund teater opp forestillingen Kvinnekuppet – med Aasa Helgesens oldebarn i hovedrollen. Det tok altfor lang tid, men heldigvis er skam blitt erstattet med grenseløs stolthet over Aasa Helgesen og kvinnene fra Utsira som viste at de kunne flytte fjell.

For noen år siden la NRK Rogaland ut dette lille klippet av Aasa Helgesen
<https://www.facebook.com/watch/?v=277090139844569...>

Foto: Historiske foto-Marnardal/ Agderbilder

Tusen takk til Arve Lindvig og [Vest-Agder-museet](#) for det fantastiske bildet av Aasa Helgesen. Gleditsch-prosjektets julekalender er laget i samarbeid med [Soroptimist International Norway](#), [Stiftelsen Dam](#) og [Kulturrådet](#)

